

Cens d'ocells aquàtics hivernants de la conca de l'Alt Ter (el Ripollès, Osona i la Selva)

12 de gener de 2019

Sectors visitats de la conca del Ter:

TER 1 Camprodon - Riera de Vallfogona (Les Llosses-La Farga de Bebié).

Coordinador: Ferran González-Prat (650 12 46 01; fgprat@gmail.com).

Participants: Anna Folch, Pau Ortiz i Ferran González-Prat

TER 2 Riera de Vallfogona (Les Llosses-La Farga de Bebié) - Pont de Borgonyà (Sant Vicenç de Torelló).

Coordinador: Jordi Viver (645 23 10 76, jordi.viver@uvic.cat).

Participants: Jordi Viver, Roger Arquimbau, Eudald Viver, Guillem Bagaria i Helena Navalpotro.

TER 3 Pont de Borgonyà (Sant Vicenç de Torelló) - Pont de la Gleva (Les Masies de Voltregà-Manlleu).

Coordinador: Joan Culí (690 70 67 31; jculi@xtec.cat).

Participants: Joan Culí, Arnau Soler, Joel Pujol, Pau Ordeig, Roger Alzina i Xevi Rifà

TER 4 Pont de la Gleva (Les Masies de Voltregà-Manlleu) - L'Esquerda (Les Masies de Roda).

Coordinadors: Albert Pedro (93 851 23 40, 681 19 55 88, apedro@xtec.cat) i Marc Ordeix (628 26 83 21; marc.ordeix@uvic.cat)

Participants: Albert Pedro, Marc Ordeix, Jordi Camprodon, Ivet Roquet, Marta Jutglar, Maria González, Andrea Cuatrecasas i Marc Vilella.

Jóca la Devesa de Manlleu: Judit Roquet.

TER 5 Antiga colònia de Còdol (Les Masies de Roda) – Presa del Pantà de Sau (Osona).

Coordinador: Joan Aymerich (667 68 51 31; jaigaco@gmail.com).

Participants: Roger Jutglà, Rosa Rosanas i Joan Aymerich

TER 6 Embassaments de Susqueda i el Pasteral (La Selva).

Coordinador: Jordi Baucells (629 55 25 56; jbaucells@biodiversitat.cat).

Participants: Jordi Baucells i Pere Vila.

TER 7 Riu Gurri, des del pont de l'Eix Transversal (c-25) fins al pas del Molí.

Coordinador: Martí Franch (669 35 07 76; rodri.mrf@gmail.com)

Participants: Martí Franch, Irene Figueroa, Guillem Mas i Pere Baucells.

TER 10 Pla de Sant Francesc.

Coordinador: Martí Franch (669 35 07 76; rodri.mrf@gmail.com)

Participants: Martí Franch, Irene Figueroa i Guillem Mas.

TER 11 Joca de gavians (Teulada Puigneró a Roda de Ter / Sau).

Coordinador: Martí Franch (669 35 07 76; rodri.mrf@gmail.com)

TER 12 El Raurell.

Coordinador: Martí Franch (669 35 07 76; rodri.mrf@gmail.com)

TER 8 Estany temporal de la Torre d'en Franc (Vic)

Coordinador: Martí Franch (669 35 07 76; rodri.mrf@gmail.com)

TER 9 Pantà de Vallmitjana (Taradell).

Coordinador: Miquel Gómez (mgomezgaco@hotmail.com)

TER 9bis El Molinot.

Coordinador: Miquel Gómez (mgomezgaco@hotmail.com)

Altres sectors visitats:

LLO 1 Pantà de Santa Creu de Jutglar (Olost)

Coordinador: Laia Jimenez (619 67 37 57; laia.jimenez@uvic.com).

Participants: Marc Vilella i Albert Subirà

Metodologia

Els 33 observadors -tots voluntaris-, pertanyen en bona part al Grup de Naturalistes d'Osona, al Grup d'Anellament de Calldetenes – Osona, al Grup d'Estudi i Defensa de la Natura del Ripollès i/o al Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis – UVic – UCC. Els observadors es reparteixen en grups, bàsicament durant el matí, a partir de les 8:00 hores, per revisar sectors predeterminats de riu preferentment a peu o, si no és possible, a peu i en cotxe. A més a més, al capvespre es visiten diversos punts d'aigua d'interès i jòques conegudes de corbs marins grossos, gavians i diverses espècies d'ardeids.

Durant els censos, s'apunten TOTS els ocells que es poden identificar, encara que no siguin ocells aquàtics; també s'inclouen a la llista les espècies d'ocells que no són pròpiament aquàtiques però que han estat detectades al moment del cens. També els no comptabilitzats (NC) i els no identificats (NI). Si es reconeixen els rastres de MAMÍFERS o se'n veu algun (rata, rata d'aigua o ratbuf, senglar, guilla, teixó, llúdriga, visó americà, etc), també se'n pren nota.

Meteorologia i hidrologia

El dia del cens, el 12 de gener de 2019, va fer força fred i humitat arreu, amb temperatures sota zero a bona part dels trams (Font: Observatori de Vic i d'Orís, Servei Meteorològic de Catalunya). Això no obstant, el cens es va poder dur a terme amb bones condicions. L'any pluviomètric 2017-2018 havia estat notablement plujós arreu del territori, sobretot a la conca del Ter. Si bé des del mes de desembre la precipitació va decaure, primavera, estiu i tardor havien estat molt plujoses. Això va fer que els embassaments

estiguessin a nivells força alts al moment del cens. El febrer de 2019 (quan es disposa d'aquestes dades) els embassaments de Sau i Susqueda presentaven nivells superiors al 80% de la seva capacitat: l'embassament de Sau el 18 de febrer de 2019: 86,82% de la seva capacitat, 143,48hm³; l'embassament de Susqueda: 81,16% de la seva capacitat, 189,42 hm³ (Font: web de l'Agència Catalana de l'Aigua). Aquests valors són força superiors als de l'any anterior, quna tots dos embassaments tenien nivells propers al 40% de la seva capacitat màxima.

Comentaris generals

Dels milers d'ocells observats, un total de 7.129, se'n destaca la informació següent:

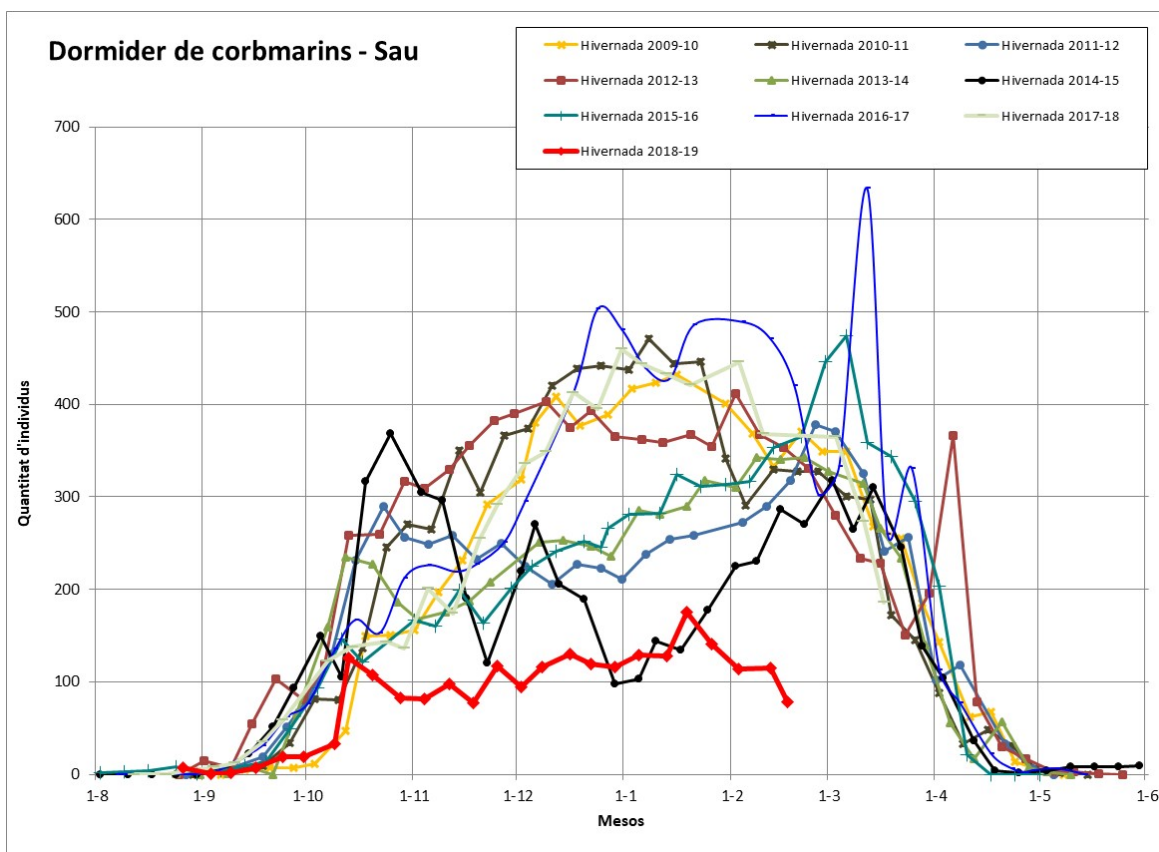
Corb marí gros (*Phalacrocorax carbo*): al cens de 2019, com altres anys, es consideren essencialment les dades obtingudes de les diferents jóques (on es concentren al capvespre per quedar-s'hi a dormir). Els darrers anys, els corbs marins grossos del tram mitjà i alt del Ter s'han concentrat principalment a la jóca del Cingle del Grau, a l'embassament de Sau. D'aquesta jóca se'n té un registre excepcional: es controla periòdicament per part del Grup d'Anellament de Calldetenes – Osona (Joan Aymerich) i se'n compten tots els individus, si és possible setmanalment, des de l'any 2009 (vegeu la Figura 1).

Des de 2016, arrel del cens d'ocells hivernants i comptant amb la participació d'un bon nombre de voluntaris, es va intentar identificar altres jóques d'aquesta espècie a la comarca d'Osona i fer-ne un seguiment, com es fa a la jóca del Cingle del Grau. S'han seguit setmanalment les jóques del pont del Pelut a Torelló, la resclosa de Gallifa i la resclosa de la Riba, a les Masies de Voltregà; la Devesa de Manlleu, el Cingle del Grau al pantà de Sau i la jóca de Taradell i Salou, a les Masies de Roda.

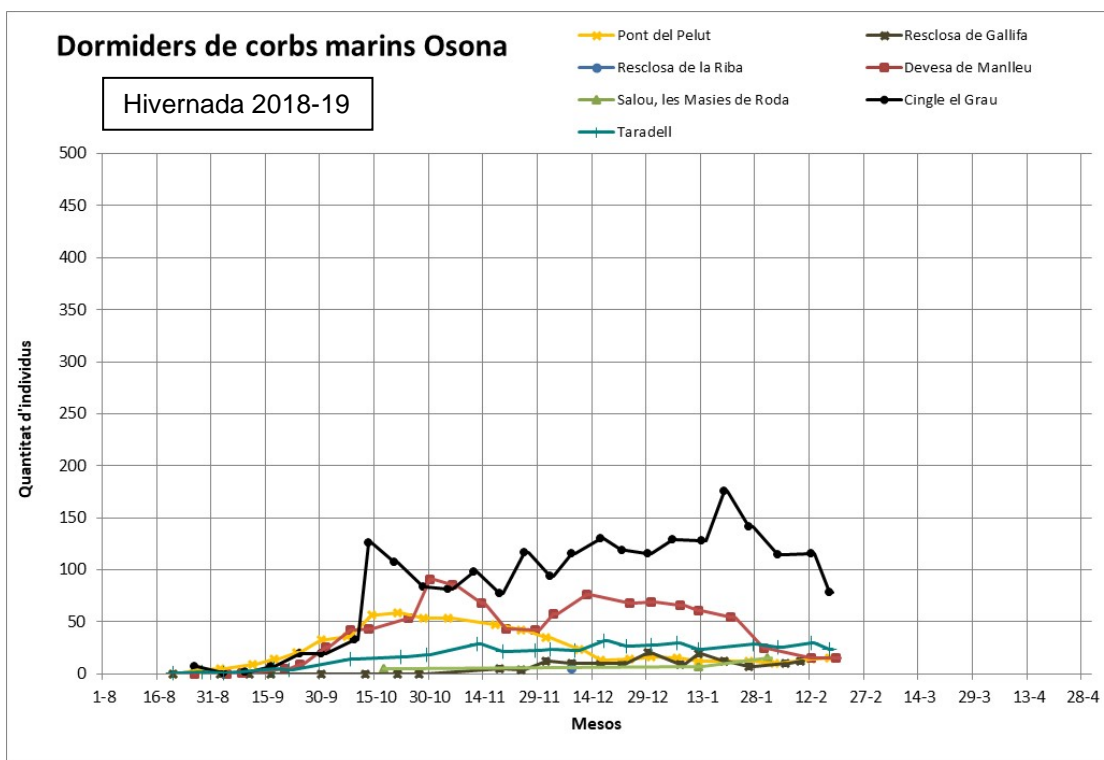
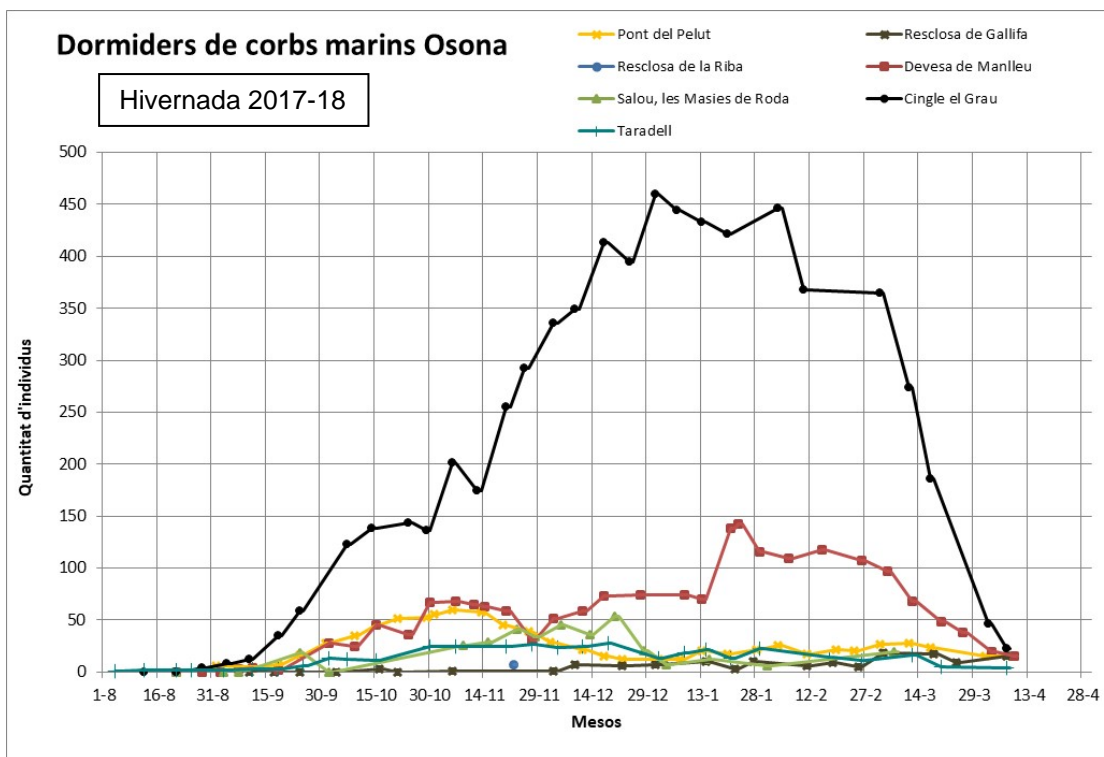
Durant el cens d'hivernants del 12 de gener de 2019 es van comptabilitzar un total de 250 corbs marins al tram de l'alt Ter, la meitat d'ells al Cingle del Grau, a l'embassament de Sau.

El seguiment d'aquestes jóques al llarg de l'hivern pot aportar informació complementària d'aquesta espècie i permet detectar-hi alteracions i/o desplaçaments. Les dades del 2019, tant del dial del cens com del seguiment dut a terme al llarg del període d'hivernada,

constaten una disminució notable dels corbs marins hivernants a la comarca, ja que s'ha passat dels 523 totals l'any 2018 als 250 corb marins totals del 2019. Una disminució semblant es va detectar, també, l'any 2015 i l'any següent es va recuperar la població hivernant. Aquestes oscil·lacions poden ser degudes a les oscil·lacions climàtiques a les zones de cria i d'hivernada, això no obstant, caldrà valorar les dades dels propers anys per veure com evoluciona.

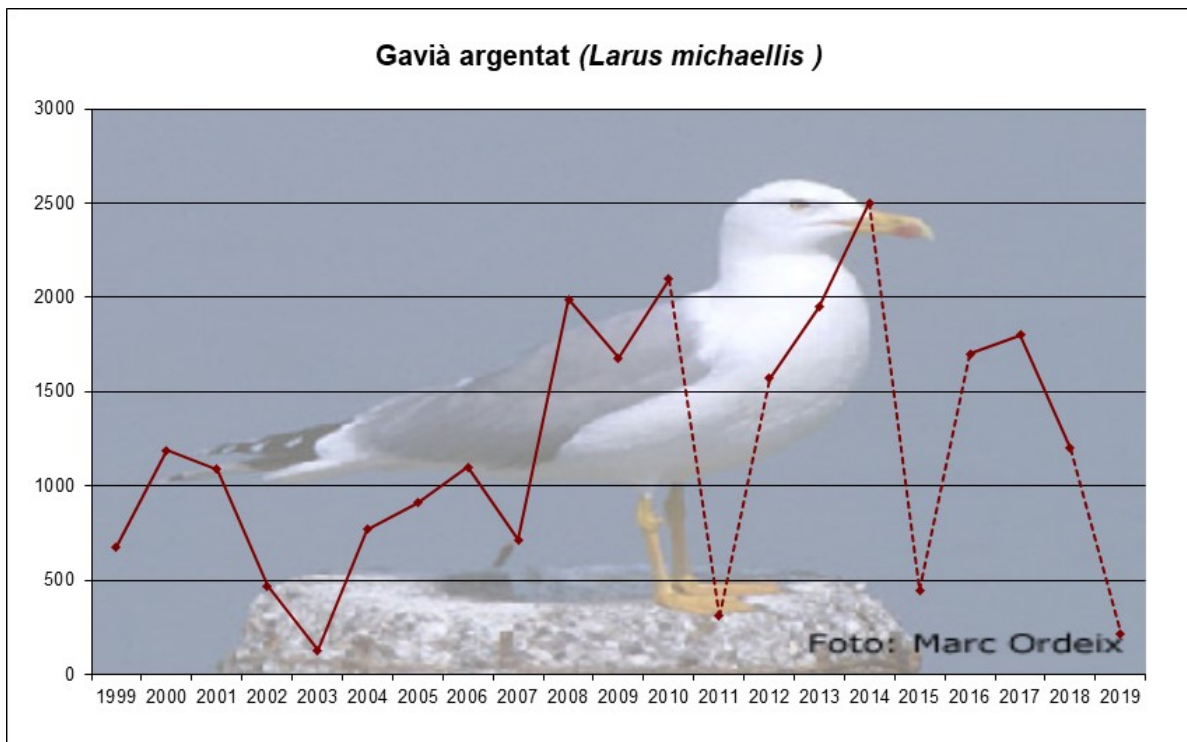
Figura 1. Variació de corbs marins grossos (*Phalacrocorax carbo*) a la jóca de l'embassament de Sau des del 2009 fins al 2019 (en vermell línia més gruixuda). Font: Seguiment del Grup d'Anellament de Calldetenes – Osona (Joan Aymerich).

Figura 2. Seguiment de les jòques conegudes de la comarca d'Osona des de l'agost fins a abril, de 2017-2018 imatge superior i 2018-2019 imatge inferior. Font: Seguiment del Grup d'Anellament de Calldetenes – Osona.

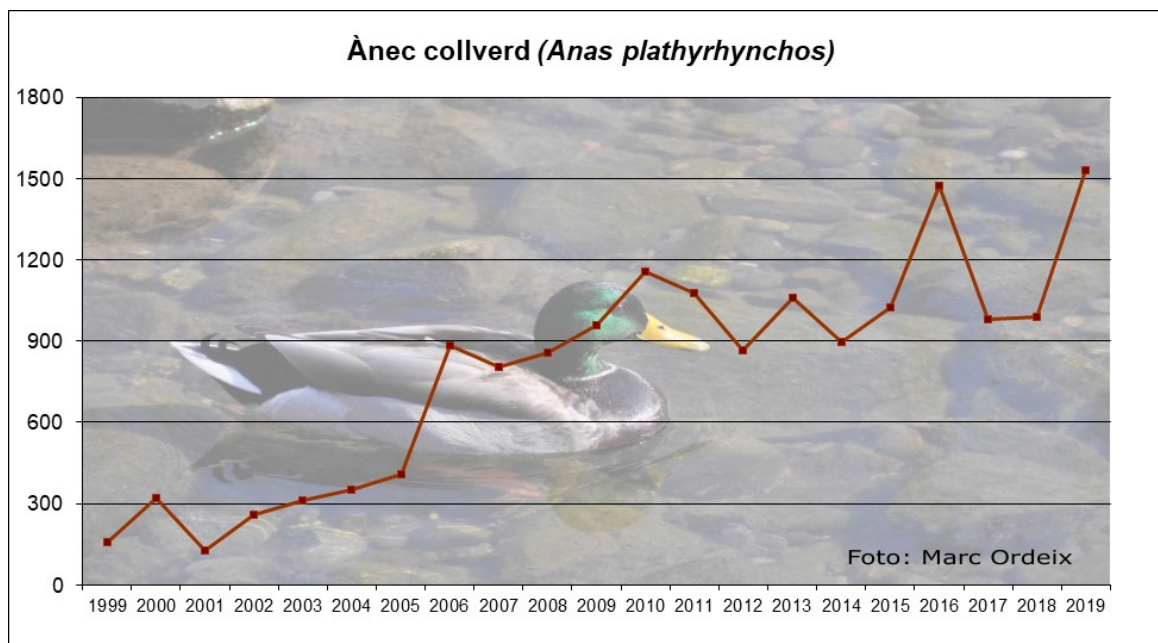
Gavià argentat (*Larus michaelis*): durant el cens de 2019 no es van poder comptar els gavians en una jóca conjunta, com s'ha intentat fer els anys anteriors. Si bé es van buscar a diverses localitzacions de la comarca, no es va poder localitzar on dormien a Osona. En dates posteriors, s'han vist un grup molt nombrós de gavians argentats amb més de 15 gavians foscos i almenys 1 gavià de potes roses (*Larus argentatus*) i un gavià caspi (*Larus cachinnans*), a les teulades de l'antiga fàbrica de Puigneró a Roda de Ter, però no abans; podria ser que dormissin fora d'Osona.

Per tant, enguany es recullen les observacions del dia del cens (12 de gener de 2019), únicament 216 gavians argentats i cap gavià fosc (*Larus fuscus*) –acompanyant habitual dels gavians argentats als dormidors-. Les dades, per tant, no són comparables a les d'anys anteriors on s'han pres com a referència els recomptes de les jóques.

Figura 3. Variació de la població de **gavià argentat** (*Larus michaelis*) detectada al cens d'ocells aquàtics hivernants de l'Alt Ter, des del 1999 fins al 2019. Dels anys 2011, 2015 i 2019 no es disposa de dades de la jóca principal de gavians a l'Alt Ter.

Ànec collverd (*Anas platyrhynchos*): la població d'ànecs collverds està, en general, molt lligada als nuclis urbans –els grups més nombrosos es continuen detectant a Ripoll, Sant Quirze, la Gleva, Manlleu i Roda de Ter-. Els darrers 15 anys aquesta espècie ha mantingut una tendència a l'alça, que des del 2012 semblava haver-se estabilitzat –com a excepció de l'any 2016, 1.473 exemplars-. Enguany però, s'ha detectat un nou increment, com el de l'any 2016, i s'ha arribat fins als 1.529 ànecs. On és més abundant és al tram del riu Ter situat entre el cap del pont de la Gleva i el pont de Vell de Roda de Ter (Ter 4), sobretot al sector urbà de Manlleu.

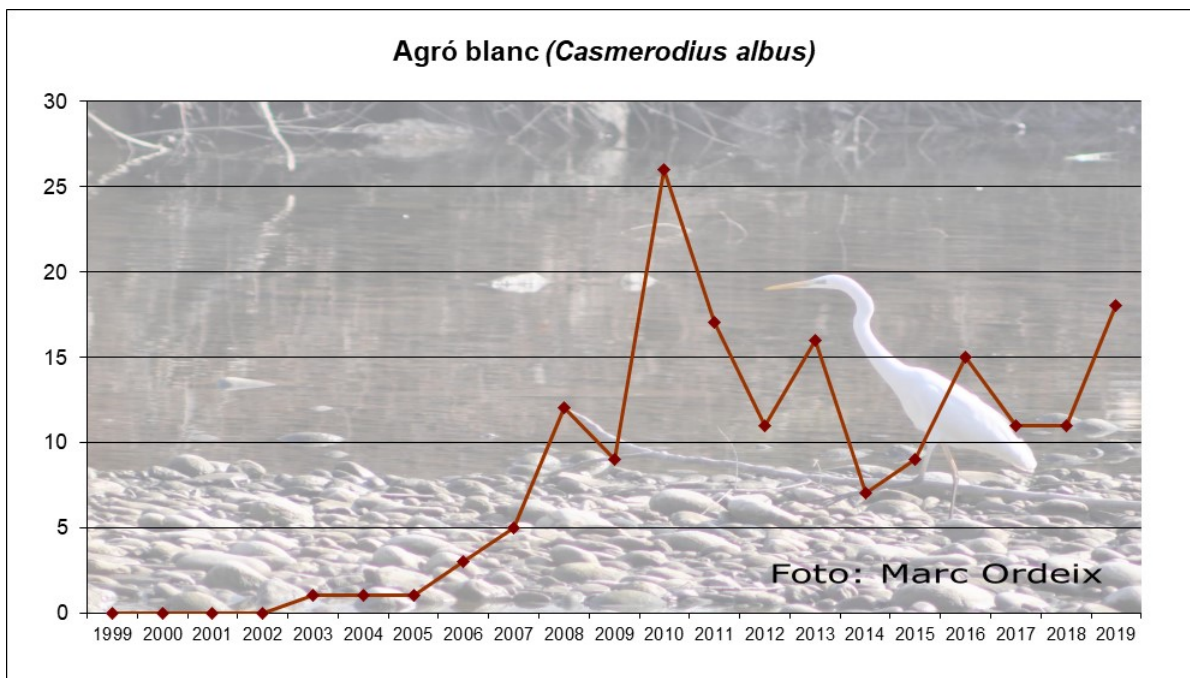

Figura 4. Variació de la població d'ànec collverd (*Anas platyrhynchos*) detectada al cens d'ocells aquàtics hivernants de l'Alt Ter, des del 1999 fins al 2019.

Agró blanc (*Casmerodius albus*): els darrers anys ha mostrat una expansió notable al conjunt d'Europa i també al nostre país. Al cens del dia 12 de gener es van comptabilitzar 18 exemplars d'agró blanc al llarg del recorregut de cens. Des del Grup d'Anellament de Calldetenes – Osona s'ha fet un seguiment força exhaustiu de les jóques d'Osona, tal com ja s'ha fet els anys anteriors, enguany s'han detectat més agrons blancs durant el cens que no pas a les jóques (12 agrons blancs) i, per tant, s'assumeix que no s'ha localitzat

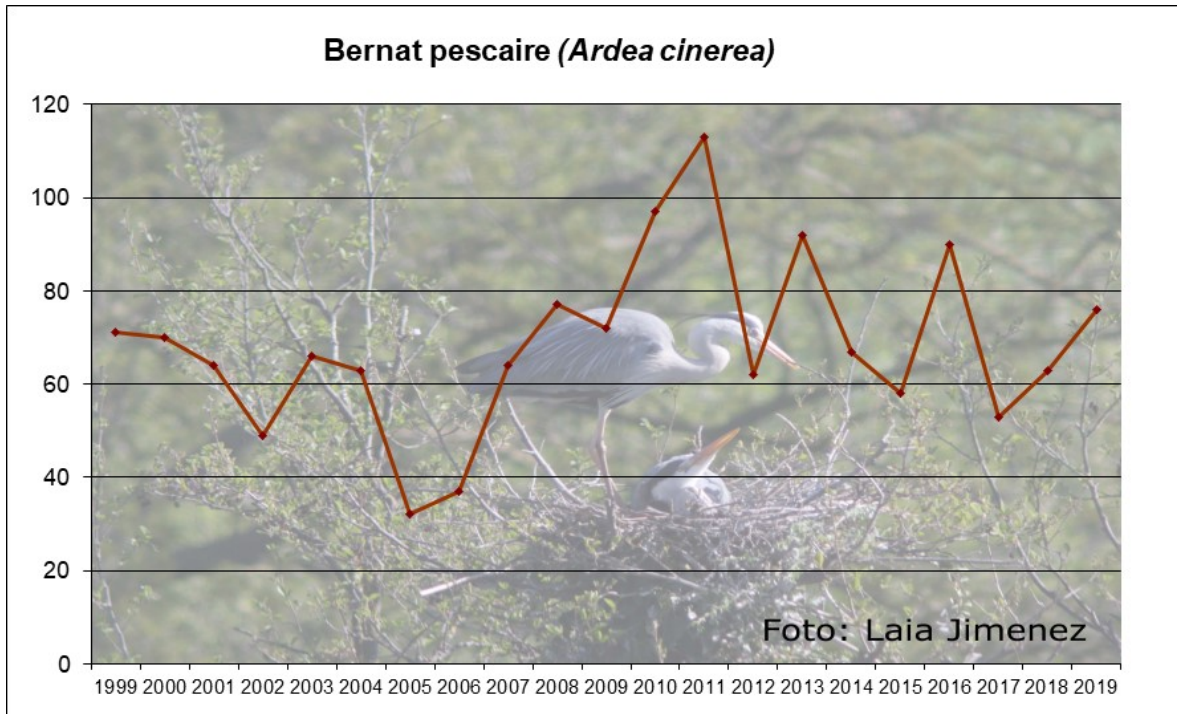

cap jóca principal d'aquesta espècie. És per això que es prenen de referència les dades obtingudes durant el cens. Tot i no tractar-se d'una espècie gaire abundant, els darrers anys s'observa que es consolida com a hivernant a la comarca, amb un nombre que fluctua entre els 10 i els 20 exemplars.

Figura 5. Variació de la població d'agró blanc (*Casmerodius albus*) detectada al cens d'ocells aquàtics hivernants de l'Alt Ter, des del 1999 fins al 2019.

Bernat pescaire (*Ardea cinerea*): el bernat pescaire és l'ardeid més estès a l'hivern en aquesta àrea; hi és present a l'hivern i als mesos de primavera i estiu, ja com a nidificant. Com en el cas de l'agró blanc i altres ardeids, el bernat pescaire presenta unes oscil·lacions interanuals. En aquest cas, es detecten entre 60 i 90 exemplars cada any. Enguany, se n'han comptat 76, una xifra lleugerament superior als anys 2017 i 2018 (53 i 63, respectivament).

Figura 6. Variació de la població de bernat pescaire (*Ardea cinerea*) detectada al cens d'ocells aquàtics hivernants de l'Alt Ter, des del 1999 fins al 2019.

Aquesta espècie, però, a l'hivern també abunda enmig dels camps i algun any podrien haver estat infravalorats. Per comptabilitzar els individus reals presents a Osona, seria bo controlar-ne les jòques, però no es coneixen totes amb prou detall.

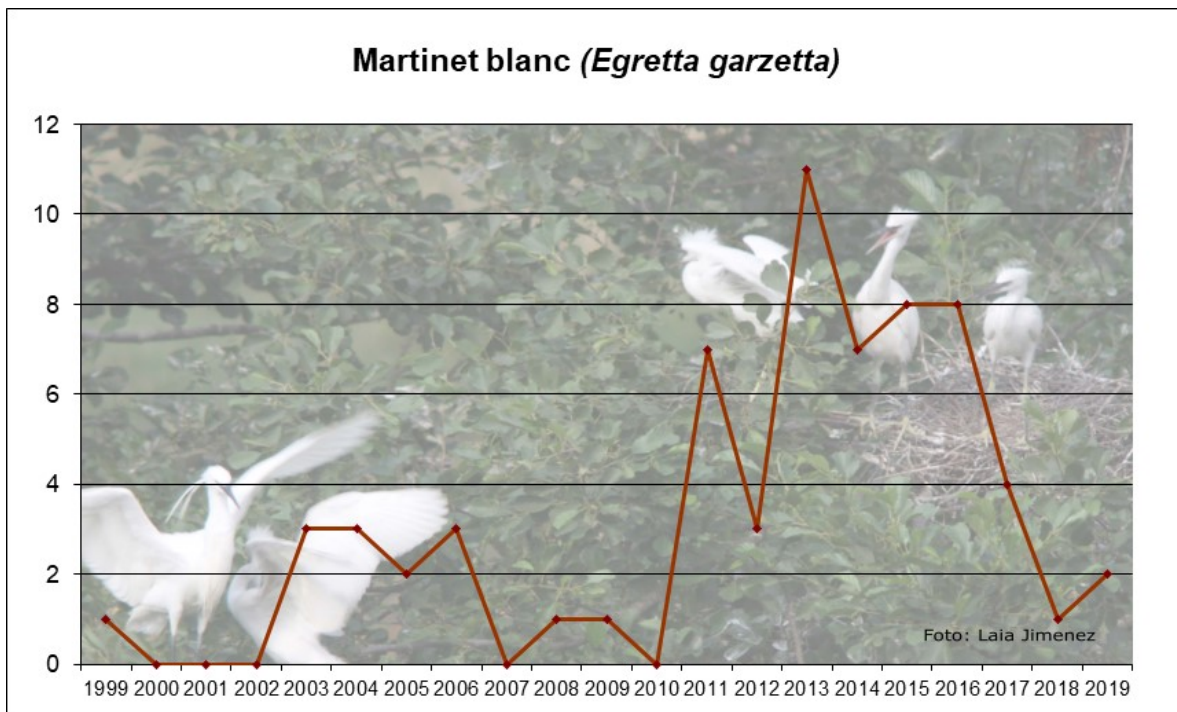
Esplugabous (*Bubulcus ibis*): aquest ardeid, present a la plana de Vic des dels anys 1990, ha oscil·lat en les observacions del cens d'ocells hivernants, entre els 15 i els 50 exemplars. Això no obstant, alguns anys se n'ha detectat jòques molt nombroses com el del riu Ter a Manlleu l'hivern de 2015-2016. Enguany, es va detectar una jòca d'aquesta espècie a l'illa del Juliter, al riu Ter a Manlleu (davant l'embarcador del Passeig del Ter) a principis d'octubre (vegeu imatge Figura 7). A mitjans d'octubre, el dia 15, l'aiguat del riu Ter va malmetre bona part de la vegetació de ribera en aquest tram i la jòca es va traslladar. El nombre d'esplugabous comptabilitzats al dormider a Santa Eugènia de Berga, el dia del cens, va ser de 232 individus.

Figura 7. Grup d'esplugabous (*Bubulcus ibis*) a l'illa del Juliter de Manlleu, passeig del Ter, el 6 d'octubre de 2018. Fotografia: Andrés Garcia.

Als recorreguts diürns del dia de cens d'ocells hivernants del Ter, a la vora del riu, es van comptabilitzar únicament 13 esplugabous. Això referma la idea descrita per a altres espècies d'ardeids, que per poder fer una valoració més fiable dels exemplars que hivernen a la comarca cal controlar-ne les jóques.

Martinet blanc (*Egretta garzetta*): és poc abundant a l'hivern al conjunt de l'Alt Ter, tot i que augmenta notablement com a nidificant. La seva població oscil·lava entre 1 i 3 exemplars fins a l'any 2010. Des del 2011, sembla que la seva tendència és anar en

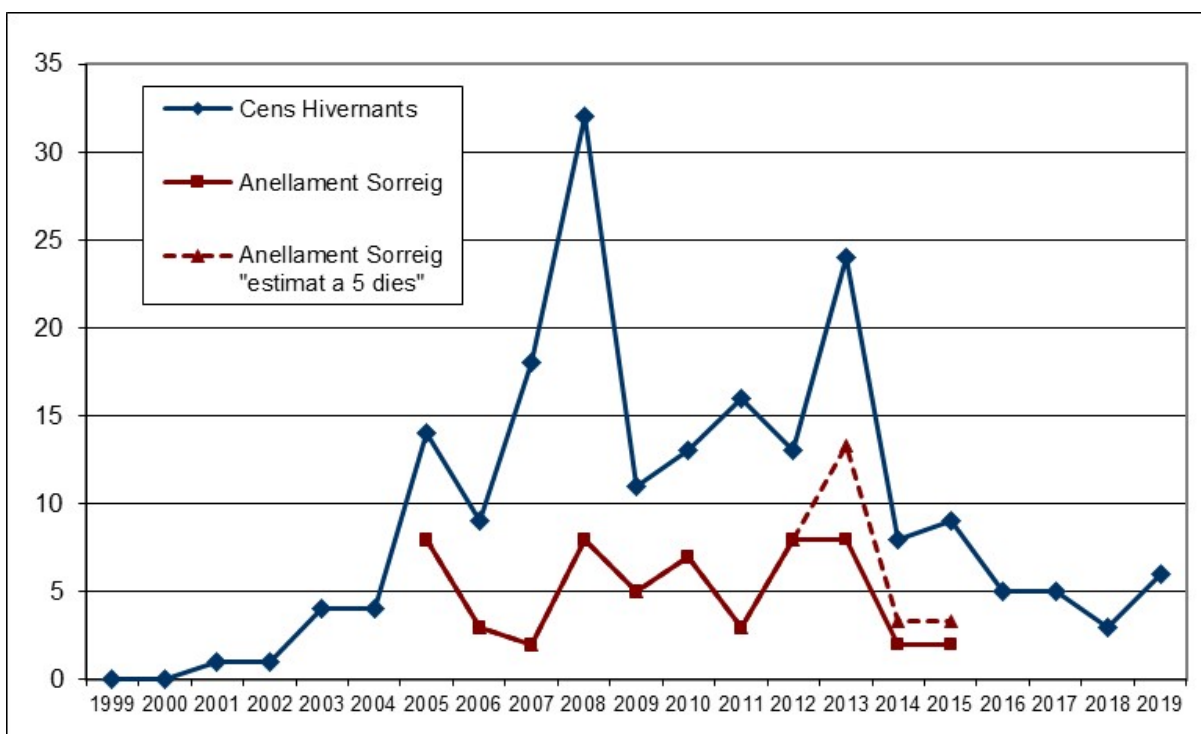
augment, amb un màxim d'11 individus l'any 2013. El dia del cens, però, se'n va comptabilitzar només 2 individus.

Figura 8. Variació de la població de martinet blanc (*Egretta garzetta*) detectada al cens d'ocells aquàtics hivernants de l'Alt Ter, des del 1999 fins al 2019.

En termes generals, les diverses espècies d'ocells ardeids –agró blanc, bernat pescaire, martinet blanc i esplugabous- observades durant aquest cens hivernal han descrit una fluctuació semblant els darrers anys. És més notable la baixada dels corbs marins grossos que, si bé és equivalent a la que es va detectar l'any 2015, s'haurà d'anar veient com evolucionen els propers anys. Aquesta fluctuació podria ser deguda a les diferències interanuals dels hiverns a les àrees de procedència, majoritàriament al nord d'Europa. No obstant això, també s'ha constatat una alteració important del nombre d'ocells ardeids detectats al llarg del recorregut el dia del cens i del recompte de les jóques. S'evidencia, per tant, que per estimar la població real d'ocells hivernants d'aquestes espècies a l'Alt Ter és ideal, com ja es venia fent per als corbs marins grossos, portar un control exhaustiu de les jóques que, en alguns casos –com s'ha observat per als esplugabous- poden canviar al llarg de l'hivern.

Blauet (*Alcedo atthis*): és present a l'Alt Ter tant a hivern com a l'estiu. D'uns anys ençà, la millora de la qualitat de l'aigua dels rius i l'augment de l'abundància de peixos han propiciat l'augment de la població d'aquest ocell piscívor. Des de l'any 2013 però, el nombre de blauets detectats al cens d'hivernants ha anat disminuint i, el gener de 2019, se n'han comptabilitzat únicament 6 a tot el tram de cens. L'any 2016 es van recollir les dades d'anellament del programa "Sylvia" al riu Ter a l'alçada de la desembocadura del Sorreigs, del qual es disposa de dades des de l'any 2004 –dades cedides pel Grup d'Anellament de Calldetenes - Osona-. Actualment s'està pendent d'actualitzar aquestes dades amb els anellaments de 2016, 2017 i 2018.

Figura 9. Variació de la població de blauet (*Alcedo atthis*) detectada al cens d'ocells aquàtics hivernants de l'Alt Ter des de l'1999 fins al 2019–línia blava-, i les dades d'anellament a l'hivern del GACO des del 2005 fins al 2015 –línia vermella-. La línia discontinua estima les captures que s'haurien obtingut amb els mateixos dies d'anellament –fins al 2012: 10 jornades a l'estiu i 5 a l'hivern, des del 2013: 7 jornades d'estiu i 3 d'hivern-.

Aquestes dades evidencien una variabilitat força important en el nombre de captures d'aquesta espècie que descrivia fluctuacions similars a les descrites al cens d'hivernants. Així doncs, es podria descartar un "error" de mostreig o canvi en la detecció per part dels

observadors. Això no obstant, seria bo avaluar la fluctuació d'aquesta espècie i, en la mesura que fos possible, detectar els factors, com la reducció de cabals circulants al riu Ter, que podrien condicionar la variabilitat poblacional de l'espècie.

Altres espècies

El gener del 2019 també es poden destacar les observacions de 12 xarxets (*Anas crecca*) i 30 cabussets (*Tachybaptus ruficollis*), que dupliquen els comptabilitzats l'any 2018. També destaca l'elevada presència de becadells comuns (*Gallinago gallinago*) i becadells sords (*Lymnocyptes minimus*) dels quals, el dia del cens, se'n van comptar 31 i 3 respectivament. A més a més, també es pot destacar la presència de 44 fredelugues (*Vanellus vanellus*), que no són hivernants fixes a l'alt Ter, es freqüent detectar-ne grups nombrosos que hi passen uns dies al llarg de l'hivern. Finalment, dels més lligats a ambients aquàtics, la presència d'un martineta de nit (*Nycticorax nycticorax*) –comú a la primavera i l'estiu, però excepcional a l'hivern- a l'illa del Juliter de Manlleu.

D'altra banda, també és important comentar el nombre elevat de pinsans (*Fringilla coelebs*), concretament 1.250 exemplars, tot i que en altres censos d'ocells hivernants ja es va superar el miler d'individus (els anys 2018, 2016, 2013 o 2006). També s'ha detectat un nombre molt elevat de pit-roigs (*Erithacus rubecula*), dels quals se n'han comptabilitzat 3.111 al llarg del cens i lluers (*Carduelis spinus*), amb un total de 310 exemplars.

Conclusions finals

Resumidament, el nombre d'ocells aquàtics hivernants censats el gener de 2019, un total de 7.129, va ser molt similar al de l'any 2018, tot i que enguany no es van poder comptabilitzar els gavians a la seva jóca (on es poden arribar a agrupar fins a 2.500 exemplars). També caldrà vetllar especialment la població hivernant de corbs marins grossos els propers anys, per avaluar-ne amb més detall la seva fluctuació.

Manlleu, febrer de 2019

CERM
**Centre d'Estudis
dels Rius Mediterranis**
UVIC | UVIC-UCC

Laia Jiménez Saldaña

Marc Ordeix i Rigo

cerm@uvic.cat

Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis – UVic – UCC

MUSEU DEL TER

Passeig del Ter, 2. 08560 Manlleu (Osona)

TEL: 93 851 51 76.

<http://mon.uvic.cat/cerm>